

TEITL	Strategaeth Digartrefedd.
PWRPAS	Ymateb i ganfyddiadau y Strategaeth a'r Cynllun Gwaith Lleol
AWDUR	Arwel Wyn Owen
AELOD CABINET	Cyng Craig ab Iago
DYDDIAD	15fed o Dachwedd 2018

1.0 Cyd-destun

Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn ei gwneud yn ofynnol i bob awdurdod lleol gynnal adolygiad strategol o ddigartrefedd yn eu hardal bob 5 mlynedd ac i ddatblygu a chyhoeddi strategaeth digartrefedd yn seiliedig ar y canfyddiadau. O dan y Ddeddf, mae'n rhaid i'r Strategaeth Ddigartrefedd geisio cyflawni'r amcanion canlynol yn ardal yr awdurdod tai lleol:

- a) Atal digartrefedd
- b) Sicrhau fod llety addas ar gael i bobl sy'n dod yn ddigartref neu a all fod yn ddigartref
- c) Trefnu bod cefnogaeth foddhaol ar gael i bobl sy'n dod yn ddigartref neu a all fod yn ddigartref.

Mae Cyngor Gwynedd wedi cynnal yr Adolygiad Digartrefedd cyntaf yn unol â'r gofynion deddfwriaethol ac yn ymgynghori ar gamau gweithredu lleol i ddarparu ymateb strategol lleol i fynd i'r afael â digartrefedd ac ymateb i ddigartrefedd ledled Gwynedd. Mae copi o Grynnodeb Gweithredol y Strategaeth Ddigartref ynghlwm fel Atodiad 1.

Roedd Deddf Tai (Cymru) 2014 yn dynodi newid deddfwriaethol a diwylliannol yn ymateb y Cyngor i ddigartrefedd. Mae Gwasanaeth Tai Gwynedd wedi gosod atal digartrefedd wrth wraidd darparu gwasanaethau, gyda ffocws cryf ar ddiwallu anghenion defnyddwyr gwasanaeth trwy ddatrys atebion sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn.

2.0 Dyletswyddau Statudol

- 2.1 Mae Digartrefedd yn un o gyfrifoldebau statudol y Cyngor ac mae nifer o ddyletswyddau cyfreithiol y mae'n rhaid i'r Cyngor ymateb iddynt. Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 ddaeth i rym yn Ebrill 2015. wedi gosod nifer o gyfrifoldebau statudol ychwanegol ar y Cyngor, gan gynnwys:

- i) Dyletswydd i asesu anghenion lletya a chefnogaeth pawb sy'n ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd
 - ii) Dyletswydd i unrhyw un sy'n cael eu bygwth â digartrefedd o fewn 56 diwrnod i helpu atal digartrefedd
 - iii) Dyletswydd i roi cymorth i unrhyw berson digartref i helpu dod o hyd i gartref.
- 2.2 Yn ogystal mae dyletswydd i ddarparu llety dros dro i bobl sydd mewn blaenoriaeth angen os nad yw'n bosib ffeindio rhywle arall iddynt fyw yn parhau.
- 2.3 Nid oes rhaid profi blaenoriaeth angen i gael dyletswydd o dan 2.1 uchod, ac o ganlyniad mae fwy o bobl sengl yn cymhwyso i dderbyn cymorth lle nad oeddynt yn gymwys o dan yr hen ddeddfwriaeth.

3.0 Effaith Newid Ddeddfwriaethol ar y gwasanaeth

- 3.1 Mae newidiadau i'r Ddeddfwriaeth ddigartrefedd wedi arwain at gynnydd sylweddol yn y nifer o bobl sydd yn gofyn am gymorth.

Nifer cyfeiriadau i'r Gwasanaeth Digartrefedd	
2014/15	560
2015/16	648
2016/17	722
2017/18	760

Mae'r ystadegau uchod yn dangos cynnydd o 28.9% rhwng 2014/15 a 2016/17.

- 3.2 Golyga hefyd bod achosion yn gallu bod yn agored am gyfnod llawer hirach gan fod y dyletswydd i atal digartrefedd yn cychwyn o fewn 56 diwrnod i ddod yn ddigartref, ac wedi hynny, os nad yn gallu atal y digartrefedd, mae'r dyletswydd i ddod o hyd i eiddo arall yn parhau am 56 diwrnod pellach. Mae'r baich achosion yn drymach ar cyfnod ein cyfrifoldeb wedi ymestyn.
- 3.3 Mae'r baich gweinyddol hefyd wedi cynyddu oherwydd y gofyn statudol i roi hysbysiad ysgrifenedig i bob ymgeisydd o ba ddyletswydd sydd yn berthnasol i'w hachos a hysbysiad pan fo'r dyletswydd yn dod i ben neu yn trosglwyddo i ddyletswydd newydd.
- 3.4 Mae swyddogion yn gorfod treulio mwy o amser yn ceisio adnabod llety fforddiadwy yn y sector breifat ac mae hynny profi'n anodd oherwydd nifer o ffactorau, gan gynnwys newidiadau yn y drefn budd-dal lles, graddfeydd rhent uchel, a phrinder llety un llofft.

- 3.5 Er bod y niferoedd sy'n cael mynediad i lety dros dro wedi lleihau, yn sgil gwaith atal digartrefedd llwyddiannus, mae'r rhai sydd yn mynd i lety dros dro yn gorfod aros yna am gyfnodau hirach tra yn disgwyl am eiddo addas parhaol.
- 3.6 Mae Uned Digartrefedd Gwynedd wedi perfformio yn dda ar y mesurau rydym yn adrodd i Llywodraeth Cymru ond gwelwn bod dirywiad yn y perfformiad ar y ddau fesur sy'n adlewyrchu'r pwysau diweddar ar y gwasanaeth.

4.0 Pwyslais ar Atal

- 4.1 Mae Cyngor Gwynedd ers nifer o flynyddoedd yn rhoi pwyslais ar geisio atal digartrefedd gan ei bod yn gwella profiad defnyddwyr ac yn arwain at fwy o sefydlogrwydd i ddefnyddwyr a theuluoedd gan fod modd cynnal rhwydweithiau a gweithredu mewn ffordd mwy cost effeithiol. Mae'r Ddeddf Tai yn atgyfnerthu'r angen i ganolbwyntio ar atal digartrefedd fodd bynnag mae nifer o ffactorau yn effeithio ein gallu i sicrhau canlyniadau positif ar gyfer cleientiaid bregus.

4.2 Adnabod llety addas ar gyfer pobl digartref

Mae heriau sylweddol o ran canfod eiddo ar gyfer rhai grwpiau penodol, sef pobl sengl a phobl gydag anghenion cymhleth, e.e. pobl hefo problemau iechyd meddwl dwys, pobl yn gadael carchar, pobl hefo problemau cam ddefnyddio alcohol a chyffuriau. Mae nifer cynyddol o bobl hefo anghenion uchel yn cael eu rhyddhau i'r gymuned heb adnoddau llety a chefnogaeth. Yn ogystal mae diffyg cyffredinol mewn eiddo un llofft ac eiddo gyda chefnogaeth.

4.3 Newid yn y Drefn Budd-dal

Mae her ychwanegol yn deillio o ddiwygio'r drefn budd-daliadau sy'n cael effaith ar grwpiau penodol ac yn gosod baich ar y gwasanaeth. Mae nifer uchel o bobl yn derbyn budd-dal tai sy'n is na chost rhent preifat a chymdeithasol gan olygu bod rhaid adnabod arian ychwanegol i dalu costau llety sydd yn rhoi pwysau o ran cynaliadwyedd tenantiaethau ac yn arwain at faich ychwanegol ar wasanaethau digartrefedd.

- 4.4 Mae'r gwasanaeth wedi gweld cynnydd yn y nifer o bobl sydd yn gofyn am gymorth oherwydd fforddiadwyedd eu tenantiaethau yn sgil newid budd-dal. Mae Credyd Cynhwysol yn effeithio a'r bobl sengl sydd wedi cyflwyno cais newydd. Rhagwelir mwy o gyflwyniadau pan fydd credyd cynhwysol yn cael ei ymestyn i bawb sy'n derbyn budd-dal.

- 4.5 Rydym hefyd yn gweld effaith cyflwyno'r uchafswm budd-dal (cap) ar deuluoedd mawr gyda nifer o blant.

5.0 Ymagwedd Ranbarthol at Atal Digartrefedd

Yn ogystal ag ymgymryd ag adolygiad lleol, mae Awdurdodau Lleol yng Ogledd

Cymru wedi ymrwymo i fynd i'r afael â digartrefedd ar y cyd ar draws y rhanbarth, ac wedi llunio Strategaeth Ddigartrefedd Ranbarthol, sy'n cefnogi'r chwe chynllun gweithredu lleol. Mae'r Strategaeth Ddigartrefedd Ranbarthol yn ceisio:

- Creu agwedd ranbarthol at fynd i'r afael â digartrefedd yng Ngogledd Cymru
- Rhannu ymarfer gorau ar draws y rhanbarth
- Datblygu gwasanaethau a chydweithredu lle bo modd
- Datblygu gwell dealltwriaeth o achosion digartrefedd trwy gasglu data ar draws y rhanbarth
- Lleihau digartrefedd yng Ngogledd Cymru

Mae'r Strategaeth Ddigartrefedd Ranbarthol yn canolbwyntio ar dri thema Pobl, Cartrefi a Gwasanaethau.

Yr ymrwymiad craidd gan y chwe awdurdod lleol Gogledd Cymru yw creu diwylliant o gydweithio gwell, o ran mynd i'r afael â'r materion penodol sy'n achosi digartrefedd.

6.0 Cynllun Gweithredu Lleol

Mae y Gwasanaeth Digartref yn y broses o ymgynghori ar gynllun gweithredu lleol ar gyfer 2018-22 fydd yn adeiladu ar y llwyddiannau a gyflawnwyd hyd yma gan Tîm Atebion Tai Gwynedd gan ganolbwyntio ar ddatblygu a gwella'r gwasanaethau a'r mentrau presennol ymhellach.

Mae'r Cynllun Gweithredu Lleol wedi ystyried canfyddiadau Strategaeth Digartrefedd Gwynedd, sy'n rhoi dadansoddiad o ddigartrefedd ledled Gwynedd ac yn nodi materion a bylchau o fewn y ddarpariaeth gwasanaeth. Mae'r cynllun gweithredu wedi'i adeiladu o amgylch blaenoriaethau Strategaeth Digartrefedd Gogledd Cymru, ac yn amlygu cyfleoedd ar gyfer cyd-weithio.

Mae'r Cynllun Gweithredu Lleol wedi'i lunio mewn ymgynghoriad ag asiantaethau partner. Mae'r Cyngor yn cydnabod na all yr Awdurdod Lleol fynd i'r afael â'r digartrefedd ar ei ben ei hun, ac ei bod yn hanfodol gweithio mewn partneriaeth effeithiol gyda sefydliadau eraill sy'n gweithio i atal digartrefedd.

Mae'r Cynllun Gweithredu Lleol yn canolbwyntio ar y themâu strategol canlynol.

Gwasanaethau

Darparu Gwasanaeth Atebion Tai effeithiol i ddiwallu anghenion defnyddwyr gwasanaeth.

Sicrhau bod ymyrraeth gynnar gadarn a gwasanaethau atal digartrefedd mewn lle.

Cartrefi

→ Lleihau'r defnydd o lety dros dro a Gwely a Brecwast.

→ Cynyddu mynediad at opsiynau tai a chymorth a pharhaol.

Pobl

→ Ymateb i anghenion cymhleth, lluosog ac amrywiol ein cleientiaid.

7.0 Llywodraethu

Bydd cyfnod y Strategaeth Digartref yn ymestyn rhwng 2018 i 2022 a bydd cynnydd yn cael ei fonitro a'i adolygu gan y Grwp Llywio Atal Digartrefedd, ochr yn ochr â systemau rheoli perfformiad mewnol y Cyngor. Bydd Fforwm Digartrefedd Gwynedd yn chwarae rhan allweddol wrth gynorthwyo gyda chyflenwi'r Cynllun Gweithredu Cyflenwi Lleol

8.0 CASGLIAD

8.1 Mae'r Strategaeth yn datgan bod y gwasanaeth digartrefedd yn wynebu sawl her a phwysau l yn sgil newidiadau deddfwriaethol a adolygiad o'r drefn budd-daliadau Mae'r gwasanaeth eisoes wedi gweld cynnydd mewn galw a'r rhagolwg yw y bydd yn parhau i dyfu. Mae'n hanfodol felly ystyried sut allwn ymateb er mwyn sicrhau cynaliadwyedd y gwasanaeth ac i sicrhau ein bod yn gallu rheoli gwariant i'r dyfodol.